

Terror og beredskap i russisk Arktis

Av Ingvill Moe Elgsaas

Hovedpunkter

- **Russland har vært utsatt for mange og dødbringende terrorangrep. Ytterst få av disse har funnet sted i russisk Arktis.**
- **Russlands terrorberedskap i Arktis tilfører kapasiteter av høy relevans i dagens sikkerhetspolitiske kontekst og fremstår overdimensjonert sett opp mot trusselsituasjonen. Dette kan peke mot flerformålsbruk av disse kapasitetene.**
- **Terrorberedskapskapasitetene og mulig flerformålsbruk av disse er i første rekke et nasjonalt anliggende, men de kan også spille en rolle internasjonalt.**

Denne publikasjonen utgis som del av Russlandsprogrammet ved IFS. Mer om programmet på siste side.

I oktober 2018 spaserte en ung mann inn i FSB sine lokaler i Arkhangelsk og utløste en hjemmelaget bombe han hadde i ranselen. Kun 17 år gammel ble Mikhail Vasiljevitsj Zjlobitskij den første selvmordsbomberen i Arktis. Før han detonerte bomben skrev Mikhail følgende i en internett-chat: «Kamerater, et terrorangrep vil nå finne sted i FSB-bygningen, jeg påtar meg ansvaret. Jeg ønsker at dere går direkte og kompromissløst mot målet.»¹ Tre FSB-offiserer ble skadet i eksplosjonen.

Selvmordsbomben i Arkhangelsk er den siste av en liten håndfull terrorangrep som har funnet sted i russisk Arktis. Disse angrepene utgjør en forsvinnende liten andel av de mange angrepene som har funnet sted i Russland, herunder noen av de mest dødbringende verden har sett. Russlands dystre erfaring med terrorisme har ført til at kampen mot terror er selvskreven på den russiske agendaen, alltid og overalt – inklu-

dert i et relativt fredfullt Arktis. Russland har bygd opp en terrorberedskap i Arktis som inkluderer en rekke spesialiserte konvensjonelle styrker samt spesialstyrker. Viktige egenskaper ved disse styrkene er rask respons og høy mobilitet – egenskaper som understøtter relevansen til små profesjonelle enheter som kan brukes til ulike formål i vår tids «hybridfred». Russlands terrorberedskapskapasiteter i Arktis fordrer derfor oppmerksomhet, særlig i en tid der «militariseringen» av Arktis diskuteres

Denne Insighten oppsummerer noen sentrale funn i egne publiserte og kommende studier som berører Russlands terrorberedskap i Arktis, og diskuterer noen gjenstående spørsmål.² I del 1 presenteres i korte trekk terrorisme i Russland med særlig henblikk på terrorangrepene som har funnet sted i russisk Arktis samt andre voldelige hendelser som illustrerer trusselsituasjonen i regionen. I del 2 diskuteres terrorberedskapen Russland har opprettet i Arktis, en beredskap som fremstår som overdimensjonert sett opp mot trusselsituasjonen. Dette åpner for en diskusjon av disse kapasitetenes mulige flerformålsbruk, i første rekke nasjonalt men potensielt også internasjonalt. Dette er tema i tredje og siste del som ser på mulige sikkerhetspolitiske implikasjoner for Russland og omverdenen.

TERRORISME I RUSSLAND. FRA TSJETSJENIA TIL ARKTIS.

Russland har vært og er særlig utsatt for terrorangrep. Den hjemlige terrortrusselen er nært knyttet til Tsjetsjenias selvstendighetskamp og islamistiske opprørsgrupper i Nord-Kaukasia. I tillegg kommer trusselen fra internasjonale terrororganisasjoner, herunder ISIL som ved flere anledninger truet med å angripe russiske mål. ISIL lovet å «returnere» våpnene som Russland har forsynt Syrias regjeringsstyrker med, og å frigjøre Tsjetsjenia og hele Kaukasia.³ Tusenvis av russiske fremmedkrigere sluttet seg til ISIL, så mange som 4000 per februar 2017 ifølge President Vladimir Putin.⁴ Mange av de russiske fremmedkrigerne var militante islamis-

ter fra Nord-Kaukasia.

Noen av de verste terrorangrepene gjennom tidene har funnet sted i Russland, herunder gisseltakingen på skole nr. 1 i Beslan i september 2004. Nær 1200 personer, inkludert nesten 800 skolebarn, ble holdt som gisler i minelagte bygninger i flere dager. 334 gisler ble drept, blant dem 186 barn. Gisseltakerne tilhørte en islamistisk «martyr»-gruppe under ledelse av den militante tsjetsjenske separatisten Sjamil Basajev. Basajev regnes også som ansvarlig for bomben som drepte Tsjetsjenias president Akhmad Kadyrov i 2004. Kadyrovs yngste sønn Ramzan ble umiddelbart etter farens død utnevnt til første-visestatsminister i Tsjetsjenia. Deretter gikk det slag i slag, og så snart han hadde fylt 30 år (minimumsalderen for å lede en russisk region) ble han utnevnt til fungerende president i Tsjetsjenia av President Putin. Under Ramzan Kadyrovs brutale styre er muligheten til å utføre terrorangrep i og fra Tsjetsjenia blitt kraftig redusert. Naboregionene Ingusjetia og særlig Dagestan har derimot seilt opp som den russiske terrorismens nye «vugge».

Når det er sagt, så har vi sett en markant forbedring når det gjelder terrorisme i Russland. Noen år tilbake i tid var Russland stadig blant de 10 mest terrorrammede landene i verden. I dag rangeres Russland som nummer 34 i Den globale terrorismeindeksen.⁵ Til sammenligning er Norge rangert som nummer 123 (av 163).⁶ Til tross for bedret rangering er Russland stadig mål for dødelige terrorangrep. I 2017 ble 32 personer drept av ISIL og al-Qaedas forgreninger i Nord-Kaukasia.⁷

Når det snakkes om terrorisme i Russland er det naturlig at mye oppmerksomhet vies Nord-Kaukasia. Terrorangrep i de store byene, slik som gisseltakingen på Dubrovka-teateret og en rekke angrep på metroene i Moskva og Sankt Petersburg vekker selvsagt også oppsikt og harme. De få terrorangrepene som har funnet sted i russisk Arktis drukner i den store mengden angrep og har derfor heller ikke fått særlig mye oppmerksomhet. En diskusjon av terrorangrepene som har funnet sted i russisk Arktis er påtagelig

fraværende, selv i det lille som eksisterer av russisk litteratur som omhandler terrortrusselen i Arktis. La oss derfor ta for oss disse terrorangrepene og se på hvem som stod bak, hvilke motiver terroristene hadde og handlemåtene deres. Vi tar også med en håndfull andre voldelige hendelser som bidrar til å belyser trusselsituasjonen i regionen.

Terrorangrep og andre voldelige hendelser i Arktis

Det er begrenset med tilgjengelig informasjon om terrorangrepene i russisk Arktis, særlig i ikke-russiske kilder. Den globale terrorismedatabasen som samler og systematiserer nasjonale, transnasjonale og internasjonale terrorhendelser inkluderer to hendelser som har funnet sted i russisk Arktis: en gisseltaking på Novaja Zemlja i 1998 og en bilbombe i Arkhangelsk i 2006.⁸ Hendelsesrapportene oppgir mangelfull og feilaktig informasjon vedrørende disse to hendelsene. Det er også grunn til å tro at noen hendelser er utelatt som kunne vært med i henhold til databasens kriterier (som inkluderer tvilstilfeller). Databasen er à jour per 2017 og utelukker dermed det siste terrorangrepet som allerede er introdusert og som vi kommer tilbake til nedenfor.

Gisler på Novaja Zemlja, 1998: 5. september 1998 tok fem terrorister skolebarn og lærere som gisler på en skole på Novaja Zemlja. Ifølge Den globale terrorismedatabasen tok fire uidentifiserte sjømenn 17 barn og 7 voksne som gisler og krevde et fly som kunne ta dem til Dagestan hvor en slektning av en av dem muligens hadde blitt drept av en bilbombe.⁹ Angrepet er kategorisert som en «vellykket gisseltaking (kidnapping)» som endte med at gislene ble frigitt av gisseltakerne. Gisseltakerne ble først omtalt som «sjømenn-terrorister» og deretter navngitt i russisk media. Det ble ikke hemmeligholdt, men heller ikke problematisert at gjerningsmennene var russiske soldater som tjenestegjorde i Nordflåten. To dager før gisseltakingen ble fire 19-årige vernepliktige soldater plassert i militærarresten i Belusja Guba sør på Novaja Zemlja for «veteranvirksomhet» og insubordinasjon. I arresten møtte de en

femte vernepliktig soldat som var arrestert for forsøk på desertasjon. Om morgenen den 5. september ble de sluppet ut av cellen for å settes i arbeid. Isteden slo de ihjel arrestvaktens med et brekkjern. Bevæpnet med arrestvaktens maskinpistol gikk de til militærpsykiatrien hvor de tok to gisler og en ZIL-131 lastebil. Derfra kjørte de til flyplassen i Rogatsjovo. Etter sigende var planen å kapre et fly, men der var ingen å oppdrive. Ferden fortsatte da til den lokale skolen hvor de tok 57 elever og åtte lærere som gisler. Med unnatak av drapet på arrestvaktens i Belusja Guba, endte gisseltakingen på Novaja Zemlja uten at liv gikk tapt.

Massedrap om bord på atomubåt, 1998: En snau uke etter gisseltakingen på Novaja Zemlja gikk alarmer igjen, denne gangen i Murmanskregionen. En soldat åpnet ild mot sine medsoldater ombord på en atomubåt og drepte åtte før han barrikaderte seg i torpedorommet og truet med å spreng ubåten i luften. Atomubåten K-157 *Vepr* lå forankret i Gadzhijevo, et militært område ved inngangen til Kolabukten, som da het Skalistyj også kjent som Murmansk-130. Det finnes forskjellige fremstillinger av denne hendelsen som regnes som en krisesituasjon, ikke som et terrorangrep. En spesielt detaljert fremstilling av hendelsen starter med at den unge soldaten angrep og drepte nattevaktens på bryggen utenfor ubåten.¹⁰ Dette tiltrakk oppmerksomheten fra vaktens på K-328 *Leopard* som lå forankret like ved. Denne vaktens overlevde et mislykket forsøk på å stoppe soldaten som gikk tilbake ombord på *Vepr*. Hans første stopp var en lugar hvor seks soldater lå og sov. Soldaten åpnet ild mot dem, kun én overlevde. Deretter fortsatte ferden til torpedorommet hvor, av uforklarlige årsaker, to soldater lå og sov. Også de ble skutt og drept. Deretter fylte soldaten en banjer, hvor 31 soldater lå og sov, med freongass. Alle rakk å ta på seg beskyttelsesutstyr og overlevde. Mens dette pågikk forskanset soldaten seg i torpedorommet, skrudde av brannvernssystemet og samlet alt brennbart foran et av torpedorørene og truet med å sette fyr på det.¹¹ Den fastlåste situasjonen og forhandlinger varte i timevis. Underveis i forhandlingene fikk soldaten utlevert en pistol, alkohol, sjoko-

lade, sort kaviar og en telefon. Soldatens mor og bror ble fløyet opp fra Sankt Petersburg for å overtale ham til å overgi seg – noe han ikke gjorde. Ifølge denne fremstillingen ble sluttstreken satt da en liten eksplosiv ladning plassert i røret på den utleverte telefonen ble utløst.¹² Mengden eksplosiver skal ha vært tilpasset slik at soldaten kunne nøytraliseres uten at eksplosjonen var stor nok til å sette fyr på hans improviserte brannfelle i torpedorommet.

Eksplosjoner i Arkhangelsk: 16. mars 2004 eksploderte en boligblokk i Arkhangelsk. Eksplosjonen krevde 58 liv. Eksplosjoner i boligblokker forekommer fra tid til annen, senest i Krasnojarsk i februar 2019 og før det i Magnitogorsk på nyttårsaften 2018/2019. I noen tilfeller blir det spekulert i om eksplosjonene er terrorangrep som russiske myndigheter ikke vil vedkjenne seg og som blir fordekt som ulykker forbundet med utbredt bruk av gass til oppvarming og matlaging i russiske boligblokker. Eksplosjonen i Magnitogorsk som krevde 39 liv var offisielt en gassulykke, men det stoppet ikke ISIL fra å påta seg ansvaret for «angrepet». Etter eksplosjonen i Arkhangelsk i 2004 skrev Novaja Gazetas spesialkorrespondent i byen en artikkel med tittelen «Et hemmelig terrorangrep» hvor han tok for seg diverse åpne spørsmål og uoverensstemmelser i den offisielle versjonen av hendelsen.¹³ I februar 2006 eksploderte en bilbombe i nærheten av det regionale generaldirektoratet for naturressurser i Arkhangelsk. Bilen tilhørte generaldirektøren i selskapet Bobrovskij Rejd Ltd, Aleksej Pivunkov. Pivunkov og hans livvakt ble skadet i eksplosjonen. Ifølge Den globale terrorismedatabasen var dette et vellykket isolert angrep, men det tilkjennegis at der er tvil om dette var et terrorangrep eller kun «annen kriminalitet».¹⁴ Ifølge regionale russiske medier var dette et av flere angrep rettet mot selskapet og Pivunkov. Noen måneder i forveien ble kontorene deres angrepet med en militær flammekaster av typen «Sjmel».¹⁵ Bilbomben ble etterforsket som et drapsforsøk med særlig farlig våpen og motivet ble ansett å være Pivunkovs forretningsvirksomhet.¹⁶ Det fremstår som mindre sann-

synlig at disse eksplosjonene var terrorangrep. Slike villede og ikke-villede hendelser bidrar derimot til å belyse trusselsituasjonen i regionen utover terrortrusselen.

Selvmondsbombe mot FSB, 2018: Som presentert innledningsvis, sprengte en selvmordsbomber seg i luften i FSB sine lokaler i Arkhangelsk i slutten av oktober 2018. Overvåkningsbilder viser Mikhail Vasiljevitsj spasere inn i bygningen mens han fomler med noe i den blå sekken han holder i hendene. Sekunder senere smeller det. Etter sigende var den unge mannens hensikt med dette annonserte terrorangrepet å straffe FSB for å torturere mistenkte og fabrikkere saker.¹⁷ Angrepet er interessant av flere grunner enn at det ble gjennomført i russisk Arktis. Ett moment er at angrepet ble gjennomført av en tilsynelatende gjennomsnittlig høyskolestudent uten noen forbindelse til Nord-Kaukasia, militante islamister eller separatister. Videre er det interessant at FSB var målet for terrorangrepet. Som vi kommer tilbake til nedenfor, har nettopp FSB et særlig ansvar for Russlands terrorberedskap.

I ettertid har terrorangrepet mot FSB blitt gjenstand for en polemikk mellom makthaverne og opposisjonen i Russland. Guvernøren i Arkhangelskregionen, Igor Orlov, rykket ut og anklaget opposisjonen for å forderve ungdommen.¹⁸ Opposisjonen drar dagens unge med på ulike protesthandlinger, gir dem et fellesskap hvor de kan profanere hva som helst og uten konsekvenser, mener Orlov, som påstår at dette diskrediterer de grunnleggende verdiene i samfunnet, forvrenger de unges sinn og svekker deres ennå-ikke-ferdig-utviklede fornuft. Orlovs beskrivelse av den politiske opposisjonen og tolkningen av hva som drev den unge terroristen til sin fatale handling falt ikke i smak hos Aleksandr Navalnyj, lederen av Russlands ikke-sanksjonerte politiske opposisjon som gjerne oppfordrer sine tilhengere til å delta i demonstrasjoner. I en video viser Navalnyj til flere sitater terroristen angivelig publiserte på nettet som viser at det ikke bare var FSB han hadde problemer med, han følte at det russiske samfunnet var urettferdig og han ville for eksempel ikke gjennomføre verne-

plikten fordi han ikke ville beskytte rikinger med penger i offshore-kontoer.¹⁹ Navalnyj kritiserte Orlov og andre kommentatorer for deres forsøk på å legge skylden for terrorangrepet over på opposisjonen og deres demonstrasjoner heller enn å ta innover seg at deres styresett gjør at mange unge russere finner seg i en uholdbar situasjon uten mulighet til å uttrykke sine politiske meninger på en konstruktiv måte. Navalnyj kritiserte samtidig FSB for å bruke sine utstrakte fullmakter til å overvåke kommunikasjon og korrespondanse til å gå etter de som kritiserer korrupte politikere, mens de ikke klarer å forhindre et annonsert terrorangrep på sin egen bygning.²⁰

De to terrorangrepene som fant sted i 1998 og i 2018 ble gjennomført av russiske soldater og av en ung student. Det siste tilfellet, selvmordbomben mot FSB, var det man kan kalle et klassisk «ensom ulv»-angrep og var rettet mot representanter for maktthaverne og deres inngripende sikkerhetstjenester. Gisseltakingen på Novaja Zemlja har felles trekk med angrep hvor terrorister har gått etter sivile, herunder barn, for å fremme sin sak; i dette tilfellet var imidlertid gisseltakingen tilsynelatende en improvisert desperat handling heller enn et planlagt angrep. At en av gisseltakerne ble funnet uegnet til å bli dømt for udåden understreker det russiske forsvarets ansvar for at disse unge mennene befant seg i en situasjon de ikke hadde tilstrekkelige forutsetninger til å håndtere. Å bli sendt for å tjenestegjøre på en arktisk militærbase er selvfølgelig ingen unnskyldning for å ta skolebarn som gisler, men her var det noe som feilet ved rekrutteringen og/eller oppfølgingen av disse vernepliktige soldatene. I tillegg til terrorangrepene har vi massedrapet ombord på *Vepr*, hvor det russiske forsvarets ansvar igjen er et aktuelt spørsmål, samt eksplosjonene i Arkhangelsk. Alt i alt, har få men diverse angrep og vilde eller ikke-villete uønskede hendelser funnet sted i russisk Arktis.²¹ Med unntak av boligblokkeksplasjonen i 2004 som trolig var en ulykke, var det massedrapet utført av en vernepliktig soldat som krevde flest liv. Litt satt på spissen, kan vi si at det beste tiltaket

Russland kan gjøre, og til en viss grad har gjort, er å forbedre rekrutteringen av soldater og forholdene de tjenestegjør under på militærbasene i Arktis. Russland har i tillegg bygget opp en omfattende og allsidig terrorberedskap i Arktis.

RUSSLANDS TERRORBEREDSKAP I ARKTIS

Russlands terrorberedskap er regulert av en rekke lover og juridiske dokumenter. Blant de mest sentrale er Konseptet for terrorbekjempelse som ble godkjent av daværende president Dmitrij Medvedev 5. oktober 2009. Konseptet presenterer det nasjonale systemet for terrorberedskap bestående av alle aktører som kjemper mot terrorisme og de normative dokumentene som regulerer deres aktiviteter innenfor deteksjon, prevensjon, suppresjon, eksponering og etterforskning av terroraktiviteter, samt minimering og/eller eliminering av konsekvensene av terrorisme. Aktører i denne sammenheng, er alle statlige (føderale og regionale) og lokale organer, ikke-statlige organisasjoner og assosiasjoner, samt borgere som bidrar i kampen mot terrorisme (artikkel 7). Med andre ord, et system med veldig mange ulike bidragsytere. Terrorberedskapssystemet har derimot en enkel koordineringsorganisasjon som består av Den nasjonale antiterrorkomiteen (NAK) og en føderal operativ stab samt regionale antiterrorkommisjoner og operative staber i hver av regionene. Åtte av de over 80 regionale antiterrorkommisjonene og operative stabene er ansvarlige for russisk Arktis. Fra vest til øst er det de regionale antiterrorkommisjonene og operative stabene i Murmansk, Arkhangelsk, Nenets, Komi, Yamalo-Nenets, Krasnojarsk, Sakha og Tsjukotka. I 2015 ble det i tillegg opprettet fem maritime operative staber for å håndtere terrorisme til sjøs, to av dem har ansvar for Arktis og er basert i Murmansk og Petropavlovsk-Kamtsjatskij.

Alle medlemmer i koordineringsorganene deltar *ex officio* i kraft av deres posisjoner i diverse departementer, herunder «maktministeriene». Formannskapet i NAK er forbeholdt direktør FSB. I kraft av sin posisjon i

NAK utnevner direktør FSB lederen for den føderale operative staben. De regionale FSB-sjefene fungerer som viseformenn i de regionale antiterrorkommisjonene som ledes av guvernørene. De regionale FSB-sjefene leder også de regionale operative stabene - som tar ordre fra og rapporterer til den føderale operative staben og ikke de regionale kommisjonene. De to maritime operative stabene i Arktis ledes av sjefene for FSB Grensevaktens vestlige og østlige arktiske distrikter.

FSB

Ansvaret for terrorberedskapen i Russland hviler med andre ord på president Putins «*alma mater*», FSB, hvor han selv var direktør før han ble utnevnt til statsminister i august 1999 for så å bli fungerende president fra nyttårsaftnen 1999/2000. Putins popularitet i hans tidlige presidentskap var nært knyttet til den andre kontraterrorkampanjen i Tsjetsjenia («Den andre Tsjetsjeniakrigen»), som endte republikkens *de facto* uavhengighet og derved la en demper på terroristenes arnested. Bakteppet for at Russland valgte å igjen gå inn i utbryterrepublikken i 2000 var en rekke eksplosjoner i boligblokker i Moskva, Bujnask og Volgodonsk som krevde nær 300 liv. Det er ikke full enighet om hvem som stod bak disse eksplosjonene (en vedvarende teori er at FSB selv stod bak), men fra offentlig hold har det hele tiden blitt fremholdt at dette var terrorangrep gjennomført av tsjetsjenere. Putins harde retorikk mot terroristene og hans resolute kontraterrorkampanje i Tsjetsjenia gjorde den ferske, og relativt ukjente, presidenten veldig populær. Kampen mot terror har også siden vært et ledetema gjennom Putins mange perioder som Russlands president.

Allerede før Putin kom til makten ble en spesialstyrke for bekjempelse av terrorisme opprettet i russisk Arktis. I 1994 opprettet Den føderale kontraetterretningstjenestens (FSK) avdeling for spesialoperasjoner en regional spesialstyrke i Murmansk. Året etter ble FSK reorganisert til dagens FSB. Spesialstyrken i Murmansk ble opprinnelig opprettet som «avdeling nr. 10» og har

fått tilnavnet «Kasatka» («Spekkhugger»). Kasatkas ansvarsområde er vestlig russisk Arktis: regionene Murmansk, Arkhangelsk, Komi og Nenets. De opererer også utenfor dette området, og har bidratt tungt i Russlands kamp mot terrorisme i Nord-Kaukasia. Kasatka har som oppgave å sikre strategiske objekter mot terrorister samt bekjempe organisert kriminalitet og ellers sikre den fysiske, nukleære og økonomiske sikkerheten til det russiske folk og den russiske stat. Vestlig russisk Arktis og særlig Murmanskregionen huser mange nukleære objekter, inkludert Kola kjernekraftverk og et ukjent (men stort) antall militære nukleære objekter. Det veldig store skadepotensialet til disse objektene er hovedårsaken til at Kasatka ble opprettet og basert i Murmansk. Kasatka er kreditert for håndteringen av giseltakingen på Novaja Zemlja og masseskytingen ombord på *Vepr* i 1998.²²

Nasjonalgarden

I 2002 opprettet Innenriksministeriet (MVD) også en spesialstyrke i russisk Arktis, MVDs spesialstyrke nr. 28 basert i Arkhangelsk, bedre kjent som «Ratnik» («Kriger»). Siden den gang har MVD mistet flere av styrkene sine, herunder de «skarpeste». Ministeriet er fortsatt blant de mange bidragsyterne i terrorberedskapssystemet, men det er ikke lenger en av de mest sentrale deltagerne i den operative fasen. Denne jobben er overtatt av Nasjonalgarden.

President Putin opprettet den russiske Nasjonalgarden (Rosgvardija) i 2016 og tildelte den en bred portefølje, herunder terrorbekjempelse. Nasjonalgarden overtok flere styrker fra Innenriksministeriet, blant dem Ratnik. Nasjonalgarden overtok også spesialiserte konvensjonelle styrker, de som utgjør «fotsoldatene» i Russlands kamp mot terrorisme, OMON og SOBR. OMON-styrkene, «mobile spesialenheter», er spredt over hele føderasjonen og er særlig mannsterke med 121 enheter og 20.000 mann per 2012.²³ SOBR-styrkene, «spesialenheter for rask respons», er noe mer spesialiserte og færre i antall. De er heller ikke stasjonert over hele

føderasjonen. Per i dag er det seks SOBR-styrker som enten er basert i russisk Arktis (Murmansk, Arkhangelsk, Salekhard og Anadyr) eller i sørlige deler av regioner med arktisk territorium (Jakutsk i Sakharegionen og Krasnojarsk i Krasnojarskregionen). SOBR-styrken i Salekhard ble opprettet i 2013 og den i Anadyr så sent som i 2018.

OMON- og SOBR-styrkene stasjonert i russisk Arktis deployeres regelmessig til republikkene i Nord-Kaukasia. Vi har også sett at styrker stasjonert i Nord-Kaukasia reiser til Arktis for å trene. I april 2018 rapporterte flere medier at tsjetsjenske spesialstyrker deltok i en terrorberedskapsøvelse i Murmansk.²⁴ I 2016 gjennomførte de samme styrkene (som da tilhørte Innenriksministeriet) en øvelse ved Nordpolen, som ble beskrevet som en militærøvelse. Dette til tross for at det her er snakk om paramilitære styrker og, dersom rapportene om hvilke enheter som deltok medfører riktighet, så var dette spesialiserte konvensjonelle styrker heller enn spesialstyrker. Når det er sagt, så fremstår det som at noen SOBR-styrker har oppnådd en spesialiseringsgrad som utfordrer skillet mellom konvensjonelle styrker og spesialstyrker.

Nordflåten

Det russiske forsvaret bidrar også i kampen mot terrorisme, og i Arktis er det Nordflåten som står for det militære bidraget. Nordflåten trener stadig sin egen terrorberedskap og deltar i felles øvelser sammen med de andre sikkerhetsstrukturene. Det oppgis sjelden hvilke enheter i Nordflåten som deltar i disse øvelsene. Av og til refereres det til uspesifiserte kontraterrorenheter, samtidig som at vanlige militære enheter trener på å kontre terrorangrep mot Nordflåtens egne objekter og fasiliteter. Noen ganger stiller Nordflåten med angrepssvømmere fra sine spesialstyrker for bekjempelse av undervannssabotasje. Nordflåten har seks slike spesialstyrker basert i Murmanskregionen for å beskytte ubåtbasene sine på Kolahalvøya, i Vidjajevo, Poljarnyj, Gremikha, Zaoziorsk, Gadzhijevo og Sputnik.²⁵

I og med at russisk Arktis er relativt lite utsatt for terrorangrep, kan det sies at Russlands allestedsnærværende terrorberedskapsystem samt de forskjellige terrorberedskapsstyrkene betyr at russisk Arktis nyter et relativt overfokus på terrorberedskap. Dette kommer særlig til uttrykk i stadige terrorberedskapsøvelser.

Øvelser

Russland holder stadig terrorberedskapsøvelser i Arktis. I hovedsak er det tre kategorier med potensielle mål det trenes på å beskytte: nukleære objekter (sivile og militære), (andre) militære objekter og maritim infrastruktur – samt alle de «vanlige» potensielle målene slik som offentlige tilstelninger, flyplasser, skoler osv. Øvelsene varierer i størrelse og deltagelse. I tillegg til de tre aktørene presentert her, som står for den spisse enden i terrorberedskapen, er Det russiske kriseministeriet også ofte med. Innenriksministeriet har vært en sentral deltager gjennom årene, men etter opprettelsen av Nasjonalgarden og overføringen av styrker bort fra MVD har ministeriets rolle minket selv om de fortsatt er med.

Å beskytte nukleære objekter står sentralt i den russiske terrorberedskapen i Arktis, og de to operative kjernekraftverkene i området, «Kola» og «Bilibino», er yndete «mål» for terrorøvelser. Blant de mange øvelsene som holdes regelmessig er Atom-serien. Den første post-sovjetiske øvelsen i Atom-serien ble holdt i 1997. «Atom-1997»-øvelsen gikk ut på å forhindre at terrorister tok kontroll over Kola-kjernekraftverket og atomisbryteren «Sibir». «Atom-2014» var en særlig stor øvelse som gikk over to dager med ca. 1000 deltagere fra FSB, Innenriksministeriet (inkludert OMON-styrker som nå tilhører Nasjonalgarden) og Nordflåten. I dette scenarioet tok en gruppe kamuflasjonssvømmede «terrorister» seg inn på Kola-kjernekraftverkets område. «Atom-2016» i Bilibino var av mindre omfang med ca. 100 deltagere fra FSB, Innenriksministeriet og Kriseministeriet. I «Atom-2018» ble det fokusert på gisseltaking. De ansatte ved SevRAO (som håndterer

nukleært avfall) ble tatt som gisler av «terrorister» som minela bygningene med improviserte eksplosive enheter.

I tillegg til de sivile nukleære objektene huser russisk Arktis en stor mengde militære nukleære objekter – særlig på Kola-halvøya – og andre strategisk viktige objekter som tilhører Nordflåten/Det arktiske militærdistriktet. Senest i april 2019 trente Nordflåten på å slå tilbake et «terrorangrep» på garnisonen i Olenegorsk på Kola-halvøya. Ifølge scenarioet forsøkte «sabotør-terrorister» å sette militær og sivil administrasjon ut av spill, bryte kommunikasjonssambandet og spre panikk i befolkningen, blant annet ved å utplassere falske bomber.²⁶ Øvelsen gikk ut på å søke etter «terroristene» (som ble spilt av soldater fra en av de motoriserte infanteribrigadene) og forhindre dem fra å påføre skade. Scenarioet inkluderte også et gissel-scenario som ble håndtert av FSB og MVD. «Gisseltakingen» utspilte seg i en forlatt bygning og Nordflåtens egne enheter hadde ansvaret for å avskjære området og bistå med medisinsk hjelp til gislene som ble reddet ut. Siste delen i øvelsen var en eksplosjon av en improvisert bombe med påfølgende brann. Garnisonens eget personell søkte til brannstedet—mens de evakuerte, rekognoserte og opprettholdt offentlig orden—og fikk slukket brannen. (Bilder og video fra øvelsen er tilgjengelig på Det russiske forsvarsdepartementet sine sider.²⁷)

Maritim infrastruktur og økonomisk aktivitet langs den arktiske kysten har seilt opp som en tredje kategori med strategiske objekter som må beskyttes mot terrorister, i alle fall ifølge President Putin og FSB-direktør Aleksandr Bortnikov. Grunnen til dette er Russlands forståelse av Arktis som et naturressursdepot som skal sikre landets samfunns- og økonomiske utvikling og den litt futuristiske ambisjonen om at Den nordlige sjørute skal bli en transittrute for internasjonal shipping. Flere terrorøvelser har som utgangspunkt at terrorister tar kontroll over et fartøy for så å bruke det til å ødelegge havnefasiliteter eller lignende.

I lys av erfaringene med terrorangrep og andre voldelige hendelser som har funnet

sted i russisk Arktis til dags dato fremstår denne terrorberedskapen som overdimensjonert. Selv om Russland har ambisiøse planer for Arktis og for Den nordlige sjørute er det vanskelig å se for seg at trusselsituasjonen—og særlig terrortrusselsituasjonen—skal bli særlig mer akutt i nær fremtid. Derimot så presenterer terrorberedskap en ganske unik treningsmulighet i og med at «fienden» kan være bortimot hvem som helst, alt fra en «enslig ulv» med en hjemmelaget bombe til et stort antall godt bevæpnede paramilitære styrker (jf. noen av terrorangrepene gjennomført lenger sør i Russland). Det er nærliggende å spekulere i at det store antallet terrorøvelser i russisk Arktis ikke utelukkende og direkte reflekterer terrortrusseloppfatningen som sådan, men at det også reflekterer det brede og utfordrende scenariogrunnlaget en udefinert «terrortrussel» bidrar til. Dette bringer oss over på mulig flerformålsbruk av de russiske terrorberedskapsstyrkene i Arktis og hvilke sikkerhetspolitiske implikasjoner som følger av det.

SIKKERHETSPOLITISKE IMPLIKASJONER FOR RUSSLAND OG OMVERDENEN

Russlands dystre erfaring med mange og dødelige terrorangrep har resultert i en særlig bevissthet rundt terrorisme i Russland. Det er derfor ikke overraskende at Russland har etablert et omfattende terrorberedskaps-system. At dette systemet også dekker Russlands arktiske territorium er heller ingen overraskelse, selv om terrortrusselen må sies å være langt lavere her enn i andre deler av landet. De seneste utvidelsene i spesialiserte konvensjonelle kapasiteter har funnet sted i en tid der terrortrusselen er redusert, både i Russland og internasjonalt. Et styrket nærvær av Nasjonalgardens styrker, herunder i Russlands nordlige utkantstrøk, har muligens lite å gjøre med terrorisme som sådan. Nasjonalgarden blir sett på med en viss skepsis og det spekuleres i at dens reelle funksjon er å beskytte den politiske eliten og å slå hardt ned på protester før disse kan utvikle seg til noe som kan minne om en «fargerevolusjon» i Russland.

Nylig dukket det opp en video i russiske medier som viser en anonym russisk *spetsnaz*²⁸ soldat fortelle at Det russiske forsvarsdepartementet har gjennomført en spørreundersøkelse for å kartlegge soldaters politiske holdninger, deres syn på opposisjonspolitikere og deres villighet til å åpne ild mot demonstranter.²⁹ Spørreundersøkelsen skal ha blitt gjennomført i begynnelsen av 2019 og besvarelsene var ikke anonyme. Det russiske forsvarsdepartementet avviser det hele som oppspinn, og beskriver det hele som en provokasjon med sikte på å diskreditere militærtjenesten.³⁰ Ifølge soldaten selv tjenestegjør han i en av Stillehavsfåtens spesialstyrker for bekjempelse av undervannssabotasje.³¹ Det vil si, i en av Stillehavsfåtens spesialstyrker tilsvarende de som ble presentert for Nordflåten ovenfor. Soldaten sier videre at alle de 110 soldatene i hans enhet svarte at de ikke støtter noen opposisjonspolitikere og at de er villige til å åpne ild mot demonstranter. De kunne ikke svare på noen annen måte, sier han, siden de måtte svare med fullt navn.

Kontroversene rundt den påståtte spørreundersøkelsen kommer i en tid hvor demonstrasjoner har blitt en trend i tiden, en trend som favner mye bredere enn Navalnyj og hans støttespillere. Til tross for et regelverk som begrenser muligheten for å demonstrere, har mange og store demonstrasjoner funnet sted i Russland den senere tiden. I Arkhangelsk har flere tusen mennesker demonstrert mot at regionen skal ta imot søppel fra Moskva. Demonstrantene krever at guvernør Orlov skal gå av og flere demonstranter er blitt arrestert. Ifølge Andrej Pertsev er demonstrantene i ferd med å bli radikalisert; mens den høye prisen for å delta i ikke-sanksjonerte demonstrasjoner tidligere hadde en preventiv effekt, lar befolkningen seg ikke lenger holde tilbake.³²

I den forbindelse er det særlig interessant å se hvordan terrorangrepet mot FSB-bygningen i Arkhangelsk blir forsøkt brukt som et argument mot opposisjonen og dens *modus operandi*: å arrangere demonstrasjoner og møter hvor opposisjonen kan fremme sine politiske synspunkter. Opposisjonen, re-

presentert ved Navalnyj, slår som sagt tilbake disse påstandene og hevder at det er de som sitter med makten som er skyld i angrepet, både ved å marginalisere dagens ungdom og ved å prioritere politisk kontroll høyere enn å forebygge terrorisme. Det er tendenser til at terrorisme og terrorberedskapen blir trukket inn i den asymmetriske kampen mellom makthaverne og opposisjonen, som i Russlands tilfelle er særlig marginalisert. Foreløpig er tendensen retorisk, men den glidende overgangen mellom russisk opprørspoliti og terrorberedskapsstyrker – særlig etter opprettelsen av Nasjonalgarden – er potensielt foruroligende. Terrorism og ekstremisme blir ofte slått sammen i russiske regulativer og diskusjoner. Dette er oppsiktsvekkende med tanke på at den russiske oppfatningen av ekstremisme er veldig bred og dekker holdninger og utsagn som «vestlige» regner som legitime politiske standpunkt. Flere russere har for eksempel blitt fengslet for å uttale at Krim tilhører Ukraina.³³

Terrorberedskapsstyrkene presentert her, særlig de spesialiserte konvensjonelle styrkene tilhørende Nasjonalgarden, kan spille en politisk rolle i den forstand at de kan brukes til å undertrykke opposisjonen. Effekten kan være både stabiliserende og destabiliserende: Stabiliserende ved at potensielle utfordrere til de som sitter ved makten mister sin eneste kommunikasjonsmulighet, møtene og protestene som «diskrediterer samfunnets verdier og forderver ungdommen», og dermed blir enda mindre synlige. Effekten kan også være destabiliserende, dersom unge russere føler seg ytterligere presset til å fremme sine politiske synspunkter gjennom illegale aktiviteter – à la terrorangrepet i Arkhangelsk i 2018. Heri ligger et uheldig eskaleringspotensiale, særlig i den spennende tiden Russland er på vei inn i: avslutningen på Vladimir Putins lange styre.

Terrorberedskapssystemet inkluderer et imponerende spekter med kapasiteter fra konvensjonelle til spesialstyrker – også i Arktis – som kan skaleres opp eller ned avhengig av størrelsesorden og spesialiseringsbehov. Fokuset på terrorbekjempelse blant Nasjonalgardens oppgaver, til tross for at

det er FSB som har lederansvar innen dette feltet, kan koke ned til at kampen mot terrorisme er et særlig nyttig banner å marsjere under. Kampen mot terror åpner for å trene på og bevæpne seg for et vidt spekter av scenarioer, her er det kun fantasien (og ressursene) som setter grenser. Når det er sagt så er det ingenting som tilsier at utviklingen, hvor hen den måtte gå, vil ha noen direkte effekt på Arktis som sådan. Den sirkumpolare regionen og forholdet mellom de arktiske statene avhenger i første rekke av andre saker enn Russlands interne maktpolitikk. Det er imidlertid ikke gitt at terrorberedskapskapasitetene ikke kan benyttes i situasjoner utover rent nasjonale anliggender.

Internasjonale implikasjoner

Russisk terrorberedskap i Arktis har fått lite oppmerksomhet internasjonalt. Dette er naturlig siden temaet primært er et nasjonalt anliggende. Dette betyr derimot ikke at de kapasitetene som Russlands terrorberedskapssystem besitter ikke *kan* anvendes i operasjoner med internasjonale sikkerhetspolitiske implikasjoner. Regelmessig deployering av terrorberedskapsstyrker fra russisk Arktis til urolige områder sør i Russland viser disse styrkenes høye mobilitet. Kort responstid er også en sentral karakteristikk både for de konvensjonelle styrkene og spesialstyrkene presentert ovenfor. Dette betyr selvfølgelig ikke at det finnes noen intensjon om å sende disse styrkene utenfor Russlands grenser. Det er likevel vanskelig å unngå å tenke tilbake på Russlands annektering av Krim i 2014. Et særlig urovekkende aspekt ved annekteringen av Krim var Russlands irregulære bruk av spesialstyrker. Ifølge Tor Bukkvoll, gjennomførte russiske spesialstyrker «covert political tasks»; det vil si, de ble brukt til å påvirke lokale politiske hendelser i ikke-kamp situasjoner.³⁴ Blant annet skal russiske spesialstyrker ha tatt kontroll over parlamentet på Krim og lagt til rette for valget av en «marionett»- statsminister.³⁵ Det er et åpent spørsmål om dette er en bruk av russiske spesialstyrker vi vil se mer av i fremtiden.

Terrorberedskapskapasiteter er allsidige og tidsriktige kapasiteter, særlig nå som skillet mellom krig og fred er blitt gradvis mer diffust. Ikke før var *Gråsonen* mellom Norge og Russland i Barentshavet avvirket så ble vi oppmerksomme på en annen grå sone. Denne har ingen geografisk avgrensning og begrenser seg ikke til spesifikke aktører eller konflikter. Denne gråe sonen har utviklet seg over tid, og har tidvis gått ubemerket hen før vi for noen år siden virkelig ble klare over truslene (og mulighetene) som lurte i grensesnittet mellom krig og fred. I dagens tilstand av «hybridfred» med asymmetriske trusler—herunder en diffus og allestedsnærværende terrortrussel—er små spesialiserte enheter som opererer *mellom* det militære og det sivile vel så viktige som konvensjonelle militære styrker; det samme gjelder evnen til å følge med på og å kontre dem.

De siste årene har det versert en politisert debatt, hvor Russland beskylder NATO for å militarisere Arktis, mens vestlige kommentatorer stadig roper varsku om Russlands militarisering, eller remilitarisering, av det samme. Mye oppmerksomhet er blitt rettet mot Russlands «nye» militærbaser i Arktis (p.t. er det kun tidligere nedlagte militærbaser som er blitt rehabilitert og modernisert). Flere observatører betrakter *all* utbygging i russisk Arktis med skepsis og potensialet for bruk av sivil infrastruktur osv. til militære formål, såkalt «dual use», dukker stadig opp. Et kart publisert av Business Insider som hevder å vise «Russlands dominante militarisering av Arktis» inkluderer sågar potensielle flerbruks «redningssentre» (anførselstegn i originalen!) i denne militariseringen.³⁶ Kapasiteter som *ikke* har dukket opp i denne debatten er Russlands allsidige terrorberedskapsstyrker og deres potensiale for flerformålsbruk. I en tid der internasjonal terrorisme, hybride virkemidler og gråsoneroperasjoner er tegn i tiden fremstår det som en forsømmelse å ikke ta terrorberedskapskapasitetene med i vår betraktning av Russlands kapasiteter i Arktis.

NOTER:

¹ Gjengitt (på russisk) av Tatjana Britskaja, 2018, "Взрыв протеста?" *Novaja Gazeta*, 1. november. URL: <https://www.novayagazeta.ru/articles/2018/11/01/78426-vzryv-protesta> [7. februar 2019]

² Ingvill Moe Elgsaas, (kommende), "Fighting terrorists in the Russian Arctic? Russia's counterterrorism capabilities in the Arctic and potential security implications». Ingvill Moe Elgsaas, 2019, "Arctic counterterrorism: Can Arctic cooperation overcome its most divisive challenge yet?" *The Polar Journal, June Issue*. <https://doi.org/10.1080/2154896X.2019.1618550> Ingvill Moe Elgsaas, 2018, "The Arctic in Russia's Emergency Preparedness System", *Arctic Review on Law and Politics*, Volume 9, pp. 287-311. <https://arcticreview.no/index.php/arctic/article/view/1131> Ingvill Moe Elgsaas, 2017, "Counterterrorism in the Russian Arctic: Legal Framework and Central Actors", *Arctic and North*, No 29. pp. 110-132. https://narfu.ru/aan/article_index_years_eng.php?ELEMENT_ID=308718 Studiene ble gjennomført innen prosjektene "Terrorberedskap og stabilitet i nord" finansiert av Forsvarsdepartementet og "Maritime Preparedness and International Partnership in the High North", MARPART finansiert av Utenriksdepartementet og Nordland fylkeskommune.

³ Mamoun, Abdelhak, 2014, "URGENT Video: ISIS personally threatens Russian President Putin with seized Russian fighter jets", *Iraqi News*, 5. September. URL: <https://www.iraqinews.com/arab-world-news/urgent-video-isis-personally-threatens-russian-president-putin-seized-russian-fighter-jets/> [26. februar 2019]

⁴ TASS, 2017, "Путин: в Сирии на стороне боевиков сражаются до четырех тысяч выходцев из РФ", 23. februar. URL: <https://tass.ru/politika/4047882> [26. februar 2019]

⁵ 2018 Global terrorism index: measuring the impact of terrorism. URL: <http://visionofhumanity.org/app/uploads/2018/12/Global-Terrorism-Index-2018-1.pdf> [3. mai 2019]

⁶ Global terrorism index 2017: measuring and understanding the impact of ter-

rorism. URL: <http://visionofhumanity.org/app/uploads/2017/11/Global-Terrorism-Index-2017.pdf> [3. mai 2019]

⁷ 2018 Global terrorism index: measuring the impact of terrorism, s. 39.

⁸ Global terrorism database, URL: <https://www.start.umd.edu/gtd/>.

⁹ Hendelsesrapport nr. 199809050002 oppgir at hendelsen var del av en serie, men det uvisst hvilke andre hendelser som medgår i serien. Antall gisseltakere og gisler er også ulikt de oppgitt i andre kilder.

¹⁰ Roman Zablotskij, 2018, "Трагедия «Вепря»: как 19-летний русский моряк едва не устроил Европе второй Чернобыль", 11 September. URL: <https://www.eg.ru/society/617116-tragediya-veprya-kak-19-letniy-russkiy-moryak-edva-ne-ustroil-evrope-vtoroy-chernobyl-066392/> [3. mai 2019]

¹¹ Det ble oppgitt at det ikke var noen våpen ombord på *Vepr* da denne hendelsen utspant seg og atomreaktoren var heller ikke i drift. Frykten for et nytt Tsjernobyl var derfor «kun» forbundet med faren for at en brann i torpedorommet kunne føre til at reaktoren ble kompromittert. Det er vanskelig å unngå å tenke tilbake til brannen ombord på en annen russiske atomubåt, *K-84 Jekaterinburg* i 2011. Reaktoren var ikke i drift mens ubåten lå forankret i Rosljakova utenfor Severomorsk i Murmanskregionen. Det ble også oppgitt at Jekaterinburgs arsenal var fjernet før ubåten ble forankret for reparasjoner. Flere år senere, i et intervju hvor han snakket om sin tøffe oppstart som visestatsminister i 2011, opplyste Dmitrij Rogozin at de måtte ta kjappe beslutninger da brannen brøt ut ombord på Jekaterinburg: «Ubåten hadde, tross alt, ikke avhendet våpnene før reparasjonen. Det var torpedoer ombord. Og ballistiske missiler.» Gjengitt (på engelsk) av Thomas Nilsen i *BarentsObserver*, 2018, "While Putin brags about new nuclear weapons, his Deputy Prime Minister admits near-disaster outside Murmansk in 2011", 1. mars. URL: <https://thebarentsobserver.com/en/security/2018/03/while-putin-brags-about-new-nuclear-missiles-his-deputy-prime-minister-admits-world> [5. mai 2019]

- ¹² Roman Zablotskij, 2018, “Трагедия «Вепря»” op.cit.
- ¹³ Ilja Kriger, 2004, “Секретный теракт” i Novaja Gazeta, No 38, 31 mai. URL: <http://2004.novayagazeta.ru/nomer/2004/38n/n38n-s00.shtml> [6. mai 2019]
- ¹⁴ Den globale terrorismedatabasens hendelsesrapport nr. 200602020002.
- ¹⁵ Dvina Inform, 2006, “Бобровский рейд опять взорвали”, 8. februar. URL: <http://www.dvinainform.ru/gazeta/2006/02/08/39126.shtml> [3. mai 2019]
- ¹⁶ IA Regnum, 2006, “В Архангельске совершено покушение на жизнь гендиректора «Бобровского рейда»”, 2. februar. URL: <https://regnum.ru/news/583525.html> [3. mai 2019]
- ¹⁷ Tatjana Britskaja, op.cit.
- ¹⁸ GovoritMoskva, 2018, “Архангельский губернатор обвинил оппозицию в растлении молодёжи после взрыва в здании ФСБ”. URL: <https://govoritmoskva.ru/news/178438/> [13. mai 2019]
- ¹⁹ URL: <https://www.youtube.com/watch?v=AJcichJ0hcY> [13. mai 2019]
- ²⁰ Ibid.
- ²¹ Denne gjennomgangen inkludere på ingen måte alle uønskede hendelser som har funnet sted i russisk Arktis, kun de hendelsene som av ulike årsaker er blitt forbundet med terrorisme.
- ²² En dokumentar vist på russisk tv oppgir derimot at det var den regionale spesialstyrken GRAD (også FSB) basert i Sankt Petersburg som håndterte gisseltakingen på Novaja Zemlja. Pjatyj Kanals “levende historie”-serie: “Террористы с ядерного полигона. 5 сент. 1998 г.” URL: <https://ok.ru/video/1706690787> [6. mai 2019]
- ²³ Føderasjonen for trening av sikkerhetsstyrker “K-9” og sikkerhetstjenestenes spesialister “Kremlin-9”. URL: www.федерация-к9.рф/спецназ_россии/ [25. mars 2019]
- ²⁴ Thomas Nilsen, 2018, “Chechen special forces drills anti-terror on nuclear icebreaker”, Barents Observer, 9. april. URL: <https://thebarentsobserver.com/en/security/2018/04/chechen-special-forces-anti-terror-drill-nuclear-icebreaker> [6. mai 2019]
- ²⁵ Føderasjonen for trening... op.cit.
- ²⁶ Det russiske forsvarsdepartementet, 2019, “Военнослужащие Северного флота приняли участие в антитеррористическом учении в Мурманской области”, 1. april. URL: <https://structure.mil.ru/structure/okruga/north/news/more.htm?id=12223971@eg-News> [16. mai 2019]
- ²⁷ Ibid.
- ²⁸ Spetsnaz er russisk for spesialstyrker, men dette begrepet favner bredt og brukes om alle styrkene presentert i denne artikkelen og flere til.
- ²⁹ Znak, 2019, “«Сможем ли мы, если поступит приказ, применить оружие?...»”, 21. Mai. URL: https://www.znak.com/2019-05-21/boec_specnaz_iz_tyumeni_minoborony_provelo_opros_o_gotovnosti_strelyat_po_mitinguyuchim [3. juni 2019]
- ³⁰ Znak, 2019, “«Данное видео — примитивная фальшивка»”, 21. mai. URL: https://www.znak.com/2019-05-21/v_minoborony_otvetili_na_zayavleniya_specnazovca_rasskazavshego_ob_oprose_sredi_voennyh [3. juni 2019]
- ³¹ Znak, 2019, “«Мы все ответили, что готовы стрелять по митингующим»” 22. mai. URL: https://www.znak.com/2019-05-22/specnazovec_rasskazavshiy_o_nashumevshem_oprose_minoborony_raskryl_znak_com_lichnost [3. juni 2019]
- ³² Andrei Pertsev, 2019, “Russians are no longer scared to protest” 30. mai. URL: <https://www.themoscowtimes.com/2019/05/30/russians-are-no-longer-scared-to-protest-a65808> [11. juni 2019]
- ³³ Carl Schreck, 2017, “Russia’s Selective Takedowns Of Critics Of Its Crimea Seizure”, RadioFreeEurope RadioLiberty. URL: <https://www.rferl.org/a/russia-selective-takedowns-crimea-seizure-separatism-charges/28918477.html> [2. april 2019]
- ³⁴ Tor Bukkvoll, 2016, “Russian Special Operations Forces in Crimea and Donbas”, Parameters, p. 16.
- ³⁵ Ibid. s. 17.
- ³⁶ Mike Nudelman and Jeremy Bender, 2015, “This map shows Russia’s dominant milita-

rization of the Arctic”, Business Insider, 7. august. URL: <https://www.businessinsider.com/chart-of-russias-militarization-of-arctic-2015-8?r=US&IR=T> [15. mai 2019]

IFS INSIGHTS

IFS Insights er et fleksibelt forum for artikler, kommentarer og papere innenfor Institutt for forsvarsstudiers arbeidsområder. Synspunktene som kommer til uttrykk i IFS Insights, står for forfatterens regning. Hel eller delvis gjengivelse av innholdet kan bare skje med forfatterens samtykke.

Redaktør: Kjell Inge Bjerga

INSTITUTT FOR FORSVARSSTUDIER

Institutt for forsvarsstudier (IFS) er en del av Forsvares høgskole (FHS). Som faglig uavhengig høgskole utøver FHS sin virksomhet i overensstemmelse med anerkjente vitenskapelige, pedagogiske og etiske prinsipper (jf. Lov om universiteter og høyskoler § 1-5).

Direktør: Kjell Inge Bjerga

Institutt for forsvarsstudier
Akershus festning, bygning 10
Postboks 1550 Sentrum
0015 OSLO
E-post: info@ifs.mil.no
ifs.forsvaret.no

OM FORFATTEREN

Ingvill Moe Elgsaas er seniorforsker ved Institutt for forsvarsstudier/FHS. Hennes fagfelt inkluderer politikk og sikkerhet i Russland og nordområdene/Arktis. Dr. Elgsaas tilhører programmet for russisk sikkerhets- og forsvarspolitikk og er postdoktor i RUSECOPOL-prosjektet.

PROGRAM FOR RUSSISK SIKKERHETS- OG FORSVARSPOLITIKK

Russlandsprogrammet ved IFS fokuserer på utviklingen av ny kunnskap og innsikt om russisk sikkerhets- og forsvarspolitikk gjennom forskning og formidling av høy kvalitet. Programmet analyserer hvordan russisk politikk blir utformet og utøvd, og ser på Russlands bruk av politiske og militære virkemidler. Sentralt står også implikasjoner og konsekvenser av Russlands utvikling for internasjonal sikkerhet og for Norge.

<https://forsvaret.no/ifs/Forskning/program-russland-forsvar-sikkerhetspolitikk>

Forsidefoto: Nordflåtens presseservice/Det russiske forsvarsdepartementet.

